

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до самостійної роботи з курсу

«ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ»

для здобувачів вищої освіти спеціальності 014. 01 «Середня освіта.
(Українська мова та література)»

(Електронне видання)

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри

української філології та журналістики

Протокол № 7 від 27.02.2021 р

Методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу «Художня література для дітей» (для здобувачів вищої освіти спеціальності 014.01 «Середня освіта. (Українська мова та література)» (Електронне видання)) / Уклад.: Пустовіт В. Ю., Токар Н. В. – Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2021. – 17 с.

Подано перелік різноманітних видів самостійної роботи з дисципліни «Художня література для дітей» за напрямом підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 014.01 «Середня освіта. (Українська мова та література)».

Рекомендації містять загальні поради студентам з опрацювання питань, винесених для самостійної роботи з тем курсу. Подаються план, форми фіксації самостійної роботи, методичні рекомендації з підготовки індивідуальних завдань.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра.

Укладачі:

В.Ю.Пустовіт, д.ф.н., проф.,
Токар Н.В., ст.викл.

Відповідальний за випуск:

В.Ю.Пустовіт, д.ф.н., проф.

Рецензент:

А.Ю.Бовт, к.п.н., доц.

ЗМІСТ

Вступ 4

Список першоджерел для конспектування 6

Орієнтовна тематика рефератів 8

Список художніх творів для обов'язкового прочитання 10

Орієнтовні завдання для самостійного виконання 12

Список рекомендованої літератури до курсу 13

ВСТУП

У процесі підготовки кваліфікованого фахівця самостійна робота складає близько третини від загального навчального процесу. На початку самостійної роботи необхідно приділяти увагу роботі з джерелами інформації на ознайомчому рівні. Другим етапом слід приділити увагу роботі з літературою та іншими джерелами інформації в більш поглибленому обсязі.

Методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи містять завдання, винесені на самостійне опрацювання студентами, що полягають у вивченні визначених питань, підготовці презентацій, написанні повідомлень, анотацій, рефератів, відгуків, рецензій тощо.

Під час виконання самостійної роботи значну увагу необхідно приділяти засвоєнню рекомендованої основної та додаткової літератури. Важливо опрацювати першоджерела.

Одним із засобів засвоєння знань є конспектування першоджерел, яке дає можливість повністю засвоїти самостійно опрацьований матеріал. Застосування конспектування свідчить про значущість певних відомостей. Зміст конспекту повинен сприяти:

- ☐ чіткому формулюванню тематики вивченого;
- ☐ складанню плану засвоєного матеріалу та логічному членуванню на частини створеного тексту;
- ☐ розумінню місця самостійно опрацьованого матеріалу в контексті навчальної дисципліни;
- ☐ вмінню виділяти головне у вивченому;
- ☐ вмінню наводити приклади для ілюстрації опрацьованого;
- ☐ систематизації знань;
- ☐ розумінню можливостей використання самостійно здобутих знань на практиці.

Робота з першоджерелами здійснюється з метою ґрунтовного опанування змісту теми. Пошуково-аналітична робота студентів полягає у

проведенні самостійного пошуку джерел науково-теоретичного й практичного характеру.

Студентам пропонується орієнтовна тематика для написання есе, підготовки презентації, анотування сучасних монографій з курсу, наукові розвідки літературознавців з проблем вивчення дискусивних питань художньої літератури для дітей.

СПИСОК ПЕРШОДЖЕРЕЛ ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ

1. Качак Т.Б. Особливості жанрової системи сучасної української прози для дітей та юнацтва. *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*. №4(40) 2017, 3(47)2018. С. 229-240.
2. Качак Т.Б. Художня репрезентація автобіографічної пам'яті у сучасній українській прозі для дітей та юнацтва *Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego*. 2021. С. 277-286.
3. Кизилова В. Жанрові різновиди української літературної анімалістичної казки другої половини ХХ століття. *Бахмутський шлях*. 2011. № 3/4. С. 155-162.
4. Кизилова В. Українська літературна казка II пол. ХХ ст. у системі фантастичних жанрів. *Літературознавчі студії*. К., 2012. Вип. 35. С. 277-283.
5. Кизилова В. Філософсько-притчева модальність казок Валерія Шевчука (на матеріалі збірки «Панна квітів»). Мандрівець. 2012. № 1. С.51-55.
6. Кизилова В. В. Жанрова специфіка літературної казки. Доісторії питання. *Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2007. № 22 (138), ч. 2 : Філол.науки. С. 66-70.
7. Кизилова В. В. «Країна Сонячних зайчиків» В. Нестайка. Формат взаємодії повістевого й казкового жанрів. *Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2012. № 12 (247): Філол. науки. С. 38-49.
8. Мовчан Р. Література для дітей та юнацтва в системі історії української літератури ХХ століття. *Література. Діти. Час: Вісник Центру дослідження л-ри для дітей та юнацтва*. Т., 2011. Вип. 1. С. 12-17.
9. Овдійчук Лілія. Епідемія Абракадабри у містечку У., або Що було, якби...(за книгою Г. Малик «Абра&кадабра»). Інтернет ресурс: www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/129
10. Овдійчук Лілія. «Неперервний ланцюг людських стосунків», або Ціна причетності до світу людей (за повістю Ніни Бічуї «Квітень у човні»). www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/130

11. Починок О. «Дорослі» проблеми дитячої літератури: до питання змісту і форми. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Філологічні науки. 2018. Випуск 46. С. 44-48.

12. Січкарь Оксана Історія, стан і перспективи розвитку української літератури для дітей і про дітей. *Літературознавчі обрії*. Праці молодих учених. 2010. Випуск 18. С. 197-201.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Авторська література. Її різновиди, специфіка авторської літератури для дітей. Сучасні дитячі журнали, їх змістова насиченість, структура.
2. Тематика прозових творів, відзначених літературною премією Лесі Українки (Я.Гоян, В. Чухліб, М.Слабошпицький, В. Рутківський).
3. Літературна казка у ХХІ столітті. Народність казок Д. Чередниченка, З. Мензатюк, Л. Мовчун, Л. Ворониної, Г. Кирпи.
4. Тематика та особливості сюжету віршованих казок Д. Білоуса, А.Костецького, А. Качана.
5. Огляд казок сучасних авторів, розміщених на сторінках часописів для дітей. Тематика. Виховне значення.
6. Літературна зарубіжна казка. Казки народів Європи. Проблеми, мотиви, образидітей.
7. Роль художньої літератури для дітей у формуванні національної самосвідомості та характеру дитини.
8. Естетичний і виховний потенціал збірок Д. Білоуса «Диво калинове», «Чари барвінкові».
9. Розвиток гумористичної традиції української літератури дитячим поетом Г. Бойком.
10. Творчі надбання В.Симоненка в галузі дитячої літератури.
11. Світ дитячої поезії А. Качана (Скарби рідного слова у збірках поета).
12. П'єси-казки в сучасному дитячому читанні.
13. Жанр повісті-казки в сучасній літературі для дітей.
14. Змалювання розмаїтого світу почуттів дитини в оповіданнях Б.Грінченка.
15. Тема матері у творчості митців кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст.
16. Сюжетність та емоційність оповідань і казок Григора Тютюнника про прекрасний світ природи і гарних у ньому людей («Лісова сторожка», «Ласочка», «Степова казка», «Бушля»).

17. Реальне й фантастичне в повісті-казці «Земля Світлячків» В. Близнеця. Ідея збереження природи.
18. Світ дитини в повісті А.Костецького «Суперклей Христофора Тюлькіна, або Вас викрито – здавайтесь!».
19. Роль уроків позакласного читання в становленні читацької самостійності молодших школярів.
20. Виховання любові до книги на уроках позакласного читання.
21. Погляди Т.Шевченка на освіту і виховання дітей, укладення та видання ним «Букваря южнорусского» (Петербург, 1861).
22. Виховне значення казки «Рудько» О. Ольжича.
23. Жанрова та тематична палітра творчості митців української діаспори для дітей (Дарія Дейко, Пилип Бакуленко, Дмитро Чуб, Юрій Ткач (Австралія), Віра Вовк (Бразилія), Леся Храплива, Леонід Полтава (Канада), Яр Славутич, Осип Зінкевич (США), Юрій Бача (Чехія і Словаччина) та ін.
24. Витоки дитячої літератури в епоху Київської Русі. Історико-культурні передумови її розвитку. Книги – джерело знань, засоби навчання та виховання у церковних школах.
25. Інтерес до світу дитини у психологічній прозі Панаса Мирного. Авторська інтерпретація казки «Про Правду і Кривду».
26. Дитяча тема у творчості І.Манжури: поезії, поетична казка «Трьомсин-богатир».
27. Образи дітей-сиріт, чудові поетичні пейзажі Якова Щоголева («Чередничка», «Вівчарик», «Осінь», «Зимній ранок»).
28. Лірика П.Грабовського у руслі дитячого читання. Твори для дітей і про дітей, для молодого покоління у збірках оригінальних поезій П. Грабовського «Пролісок», «З півночі», «Кобза», а також у збірках перекладів «З чужого поля», «Доля» та ін., вірші-звертання дидактичного характеру.
29. Розкриття дитячої психології у творах А.Тесленка.
30. Казка І.Липи «Близнята»: жанрово-стильові особливості, специфіка образотворення.

**Список художніх творів
для обов'язкового прочитання**

1. Усна народна творчість (колискові пісні, забавлянки та примовлянки, веснянки, колядки та щедрівки, прислів'я, приказки, загадки, казки, безкінечники, легенди, перекази, притчі) – 3-4 на вибір студента.
2. Міфи народів світу (на вибір студента).
3. Андієвська Е. «Казка про Яян», «Казка про говорющу рибу».
4. Андрусяк І. «Сорокопуди, або Як Ліза і Стефа втекли з дому», «Стефа і її чакалка».
5. Бердник О. «Дивні Грицеві пригоди».
6. Бердт В. «Мій друг Юрко Циркуль та інші».
7. Бічуя Н. «Шпага Савка Беркути».
8. Близнець В. «Звук павутинки», «Земля світлячків».
9. Винниченко В. «Кумедія з Костем», «Федько-халамидник».
10. Вінграновський М. «Гусенятко», «Первінка», «Сіроманець».
11. Воронина Л. «Суперагент ООО».
12. Гридін С. «Не такий».
13. Дімаров А. «На коні і під конем», «Друга планета».
14. Жиленко І.. «Жар-птиця», «Підкова», «Гном у буфеті». «Новорічна історія про двері, яких нема і про те, як іноді корисно помилятися номером».
15. Завадович Р. «Різдвяна казка».
16. Збанацький Ю. «Морська чайка», «Курилові острови».
17. Зима О. «Казки дивогляда».
18. Іваненко О. «Тарасові шляхи». «Лісові казки».
19. Калинець Ігор. «Вертеп маленького хлопчика».
20. Ковальська К. «Канікули прибульців із Салатти».
21. Кокотюха А. «Полювання на золотий кубок».
22. Комар Б. «Векша».
23. Костенко Л. «Бузиновий цар».

24. Малик Г. «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії».
25. Мензатюк З. «Київські казки», «Таємниця козацької шаблі», «Як я руйнувала імперію».
26. Нестайко В. «В країні Сонячних Зайчиків», «Незнайомка з країни Сонячних Зайчиків», «В країні Місячних Зайчиків», «Тореадори з Всюківки».
27. Пагутяк Г. «Королівство».
28. Пчілка Олена. «Сосонка», «Маскарад».
29. Рутківський В. «Сторожова застава», «Потерчата», «Ганнуся».
30. Симоненко В. «Цар Плаксі́й і Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки», «Казка про дурила».
31. Січовик І. Казки (на вибір студента).
32. Стельмах М. «Гуси-лебеді летять», «Щедрий вечір».
33. Стельмах Я. «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера», «Найкращий намет».
34. Сухомлинський В. Казки.
35. Тютюнник Гр. «Облога», «Климко», «Вогник далеко в степу», «Степова казка», «Лісова сторожка».
36. Українка Леся. «Метелик», «Лелія», «Біда навчить».
37. І. Франко. Збірка «Коли ще звіри говорили».
38. Марко Черемшина. «Сльоза».
39. Шевчук В. Зб. «Панна квітів. Казки моїх дочок».
40. Ярмиш Ю. «Живі малюнки», «Далекий друг», «Капітанова люлька», «Слонятко, що любило танцювати», «Два майстри» «Як соловейко вскочив в біду» та ін. казки – за вибором студента

Орієнтовні завдання для самостійного виконання

1. З рекомендованого списку літератури для обов'язкового читання оберіть художній текст і здійсніть аналіз твору.
2. Законспекуйте (за власним вибором) 2-3 статті науковців.
3. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем.
4. Розробіть урок вивчення (за власним вибором) творчості письменника для дітей, наприклад М.Вінграновський «Первінка».

Список рекомендованої літератури до курсу

Основна

1. Богданець-Білоskalенко Н. Українська дитяча література. Маловідомі твори українських письменників II половини XIX ст. – I половини XX ст. : навч. посіб. Київ : Слово, 2009. 280 с.
2. Бойцун І., Негодяєва С. Дитяча література : навч. посіб. Луганськ : Ноулідж, 2011. 252 с.
3. Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 352 с.
4. Качак Т., Круль Л. Дитяча література : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2014. 236 с.
5. Кіліченко Л. Українська дитяча література. Київ : Вища школа, 1988. 263 с.
6. Кизилова В. Українська література для дітей та юнацтва: новітній дискурс : навчально-методичний посібник для студ. вищих навч. закл. Старобільськ : Видво ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2015. 236с.
7. Мовчун А., Варавакіна З. Рідне слово. Українська дитяча література. Книга перша. Київ : Арій, 2007. 656 с.
8. Овдійчук Л. Дитяча література : модульний курс для студентів філологічних факультетів. Рівне : Теніс, 2008. 314 с.
9. Сивачук Н. Український дитячий фольклор : підручник. Київ : Деміург, 2003. 288 с.
10. Українська література для дітей : хрестоматія. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 800 с.

Додаткова

11. Баран У. Комунікація у літературі для дітей та юнацтва : монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2016. 240 с.
12. Гарачковська О. О. Українська дитяча література 70 – 90-х років XX ст.

Вісник Київського славістичного університету. 2005. № 25. С. 165 – 173.

13. Гнідець У. Література для дітей та юнацтва в Україні : між західним та східним каноном. *Слово і Час*. 2014. № 12. С. 50 – 57.

14. Дитяча література: хрестоматія. Маловідомі твори українських письменників II половини XIX – I половини XX ст. : навч. посіб. для студ. пед. та філол. спец. / упоряд. Н. І. Богданець-Білоус; МОН України. Київ : Слово, 2006. 256 с.

15. Зайцева К. Наратологічні аспекти дослідження сучасної дитячої літератури. *Літературознавчі студії КНУ*. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2012. Вип. 35. С. 220 – 225.

16. Іванюк С. Адресат – майбутнє. Герой і концепція адресата укр. рад. прози для дітей (1917 – 1941) : монографія. Київ : Наук. думка, 1990. 136 с.

17. Іванюк С. Концепція юного героя в українській літературі для дітей. *Іноземна філологія*. 2007. Вип. 119. С. 77 – 83.

18. Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІст. Київ : Академвидав, 2018. 320 с.

19. Кизилова В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини ХХ століття : монографія. Луганськ : Видавництво ДЗ «ЛНУ ім. Т.Шевченка», 2013. 400 с.

20. Костюченко В. Літературними стежками. Нарис історії української літератури для дітей ХХ століття. Київ : «К.І.С.», 2009. 344 с.

21. Мацевко-Бекерська Л. Своєрідність наративної конфігурації дитячої літератури (на матеріалі української малої прози на порубіжжі XIX-XXI ст.). *Книжка. Твір. Читання. Дитячий дискурс*: матеріали науково-практичної конференції «Дитина читає...» в рамках книжкової виставки-ярмарку «Форум видавців – дітям». Київ, Львів : Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, 2008. С. 134– 141.

22. Овдійчук Л. Сучасна проза для дітей : жанрово-стильові особливості (збірник статей). LAP LAMBERT Academic Publishing. 2018. 182 с.

23. Огар Е. Дитяча книга в українському соціумі (досвід перехідної доби) :

монографія. Львів : Світ, 2012. 320 с.

24. Панько О. Категорія читач-дитина : вікова класифікація та диференціація поняття. *Прикарпатський вісник НТШ «Слово»*. Івано-Франківськ, 2014. № 2 (26). С. 310 –323.

25. Папуша О. Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії : до проблеми конституювання об'єктів наукового дискурсу. *Слово і Час*. 2004. № 12. С. 20 – 26.

26. Резніченко Н. Обрії пригодницької прози для дітей (на матеріалі повісті В. Нестайка «Тореадори з Васюківки»). *Літературознавчі студії*: збірник наукових праць / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т філолог. Київ, 2011. Вип. 33. С.462 – 466.

27. Салюк Б. *Perpetuum mobile* дитячої літератури : типологія традиційних образів дитини-бешкетника: монографія. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2013. 216 с.

28. Славова М. Попелюшка літератури. Теоретичні аспекти літератури для дітей. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. 81 с.

29. Тиховська О. Українська народна чарівна казка : психоаналітичний аспект : монографія. Ужгород : Гражда, 2011. 256 с.

30. Шалагінов Б. Дитяча література : до концепції історичної періодизації та змісту. *Слово і Час*. 2003. № 7. С. 46 – 53.

Інформаційні ресурси

1. Barabooka : простір української дитячої книги. URL:

<http://www.barabooka.com.ua/natsional-na-biblioteka-ukrayini-dlya-ditej> (дата звернення: 15.01.2019).

2. Друг читача. URL: <https://vsiknygy.net.ua/neformat/52331/> (дата звернення: 15.01.2019).

3. Література. Діти. Час : вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 1. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 192 с. URL:

- <http://urccyl.com.ua/naukovyι-visnyk-literatura-dity-chas/> (дата звернення: 15.01.2019).
4. Література. Діти. Час : вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 2. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 192 с. URL: <http://urccyl.com.ua/naukovyι-visnyk-literatura-dity-chas/> (дата звернення: 15.01.2019).
5. Література. Діти. Час : вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 3. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 108 с. URL: <http://urccyl.com.ua/naukovyι-visnyk-literatura-dity-chas/> (дата звернення: 15.01.2019).
6. Література. Діти. Час : вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 4. Рівне : Дятлик М, 2013. 308 с. URL: <http://urccyl.com.ua/naukovyι-visnykliteratura-dity-chas/> (дата звернення: 15.01.2019).
7. Література. Діти. Час : вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 5. Львів : ЦДЛЛЮ, 2016. 222 с. URL: <http://urccyl.com.ua/naukovyι-visnykliteratura-dity-chas/> (дата звернення: 15.01.2019).
8. Література. Діти. Час : вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 6 : матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Українська література для і про дітей : історичні здобутки й тенденції розвитку» (11 жовтня 2016 року). Старобільськ : Вид-во ДЗ «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка», 2016. 156 с. URL: <http://urccyl.com.ua/naukovyι-visnyk-literatura-dity-chas/> (дата звернення: 15.01.2019).
9. Проект «Краща література юним читачам (КЛЮЧ)» URL: <http://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=5516> (дата звернення: 15.01.2019).
10. Читанка. URL: <http://chytanka.com.ua/> (дата звернення: 15.01.2019).

Навчальне видання

Методичні рекомендації
до самостійної роботи з курсу
«Художня література для дітей»
для здобувачів вищої освіти спеціальності 014.01 «Середня освіта.
(Українська мова та література)»

У к л а д а ч і:

В.Ю.Пустовіт

Н.В.Токар

Редактор В.Ю.Пустовіт

Підписано до друку _____.

Формат 60x84¹/₁₆. Папір типограф. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. №. _____. Обл.- вид. арк. _____.

Тираж _____екз. Вид. № _____. Замов. № _____. Ціна договірна.

Видавництво

Східноукраїнського національного університету

імені Володимира Даля

Адреса видавництва: 93400, м. Сєвєродонецьк, Луганська обл.,

пр. Центральний, 59-а, головний корпус.

Телефон: 8(06452) 4-03-42

E – mail vidavnictvoSNU.ua@gmail.com